

Correctievoorschrift HAVO

2021

tijdvak 3

geschiedenis

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
- 2 Als gevraagd wordt naar het noemen van één van de negenenveertig 'kenmerkende aspecten', is een letterlijke weergave daarvan niet vereist. Er kan in de regel worden volstaan met een juiste omschrijving van het 'kenmerkend aspect' of van dat deel ervan dat relevant is voor de beantwoording van de vraag (er zijn kenmerkende aspecten die uit meerdere onderdelen bestaan).

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

---

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

4, 6, 3, 2, 5, 1

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vroegmoderne tijd

---

2 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit de beschreven gebeurtenis blijkt dat inwoners van Cuba de werkwijze van de Spanjaarden vrezen / wegvluchten bij de komst van de Spanjaarden / zich uit angst voor de Spanjaarden tegen hen verzetten / streng gestraft worden hoewel zij onschuldig zijn, waardoor duidelijk wordt dat de Spanjaarden zich zo wreed tegen de inwoners van Cuba gedragen dat wetten nodig zijn om de inwoners van Cuba te beschermen 2
- De beschreven gebeurtenis maakt duidelijk dat zulke wetten de bekering van de inheemse bevolking bevorderen, omdat uit de bron blijkt dat Hatuey het christelijk geloof afwijst door het wrede gedrag van de Spanjaarden en wel open zou staan voor bekering als dit gedrag (door aannahme van wetten) zou zijn verboden 2

Vraag	Antwoord	Scores
3	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>bij 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het besluit kan worden uitgelegd met 'het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat', want het aanleggen / verbeteren van vestingwerken was noodzakelijk tijdens de oorlog tussen de opstandelingen / de Republiek en de Spaanse koning <p>bij 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het besluit kan worden uitgelegd met 'de heroriëntatie op het erfgoed van de klassieke Oudheid', want uit het tentoonstellen van de Romeinse molenstenen blijkt de aandacht / waardering voor vondsten uit de klassieke Oudheid 	<p>1</p> <p>1</p>
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als in een antwoord een juist kenmerkend aspect wordt genoemd met een passende verklaring, wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>	
4	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van Diemberbroeck verklaart dat het gedane onderzoek niet diepgaand was door te wijzen op de angst voor besmetting met de pest (want het doen van onderzoek is levensgevaarlijk) • Van Diemberbroeck schrijft dat (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – hij glasheldere redeneringen doet, – hij dingen bevestigt met ervaringen van hemzelf en van anderen, • waarmee hij aansluit bij het doen van waarnemingen / het opstellen van toetsbare hypothesen / het empirisme in de zeventiende eeuw 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
5	<p>maximumscore 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gegeven 1 past bij 'het begin van de Europese overzeese expansie' • Gegeven 2 past bij 'de bloei in economisch en cultureel opzicht van de Nederlandse Republiek' of bij 'wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie' • Gegeven 3 past bij 'uitbouw van de Europese overheersing' en 'de moderne vorm van imperialisme die verband hield met industrialisatie' 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <p>Het <i>Kartoffelbefehl</i> is Verlicht te noemen omdat Frederik de Grote het bevel gaf dat zijn onderdanen kennis moesten maken met het nut van de aardappelplant, wat aansluit bij het Verlichtingsideaal dat de staat dienend moet zijn aan het volk / kennis belangrijk is / nieuwe kennis toegepast moest worden in de economie.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Moderne tijd

---

7 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit de bron blijkt dat er meer producten worden gemaakt dan in Groot-Brittannië kunnen worden verkocht, waardoor een afzetmarkt gezocht wordt in het buitenland / India 2
- De Indiase huisnijverheid kan niet concurreren met de goedkopere machinale productie van de Britse fabrikanten 1

Opmerking

Alleen als bij de eerste deelvraag een passende verwijzing naar de bron wordt gevolgd door een juiste verklaring, worden 2 scorepunten toegekend.

8 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Standpunt 1 is gebaseerd op een ideaal van de Verlichting, omdat Verlichtingsdenkers geloofden in de natuurlijke rechten van mensen / dat alle mensen gelijk / vrij / rationele wezens zijn (en daarom geen bezit van een ander mens mogen zijn) 1
- Standpunt 2 past bij het feit dat de Verenigde Staten een federale staatsvorm hebben, omdat in een federale staat de centrale regering niet de volledige macht heeft over de staten (en er dus per staat verschillend beslist kan worden over slavernij) 1

9 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Het standpunt werd vooral gedeeld door vertegenwoordigers van de zuidelijke staten, omdat in deze staten tot slaaf gemaakten werkten / de economie afhankelijk was van de slavernij (en vertegenwoordigers van die staten daarom vooral voorstanders waren van de slavernij).

10 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De ondernemers zetten de artsen onder druk, omdat het in afzondering houden van schepen ten koste ging van hun economische belangen 1
- Door het ontstaan van een liberale markteconomie kregen ondernemers steeds meer politieke invloed, wat blijkt uit de reactie van de gezondheidsraad, die de maatregel onder druk teruggedraaide 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Macaulay keert zich tegen de voortschrijdende democratisering, want in de bron wordt duidelijk dat de petitie zal leiden tot meer inspraak voor het gewone volk / tot uitbreiding van het kiesrecht voor mannen 1
- wat volgens hem tot chaos kan leiden, omdat de arbeiders niet de juiste opleiding hebben ontvangen / omdat de arbeiders door hun onwetendheid niet begrijpen dat plunderingen hun problemen zullen verergeren 1
- Macaulay keert zich tegen de invloed van de opkomende emancipatiebeweging van de arbeiders, want in de bron heeft hij het over ophitsers en verleiders die de arbeiders proberen te beïnvloeden 1
- wat volgens hem tot chaos kan leiden, omdat arbeiders door hen misleid worden / verkeerde ideeën krijgen / verkeerde politieke beslissingen nemen 1

Opmerking

Alleen als een juiste ondersteuning wordt gegeven, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

12 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Door het volgen van deze opleiding aan een van deze universiteiten waren Indiërs in staat om te werken in een bestuurlijke functie, wat past bij de opzet van de Britten om de inheemse bevolking zoveel mogelijk bij het bestuur van de kolonie te betrekken.

13 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Door controle over het Suezkanaal werd de reisafstand naar India aanzienlijk verkort, waardoor

- de handel tussen Groot-Brittannië en India sneller kon verlopen / in omvang kon groeien (wat een economisch voordeel opleverde) / de handel met India beter gecontroleerd kon worden 1
- Groot-Brittannië de koloniën effectiever kon besturen / sneller troepen naar India kon verplaatsen (wat een versterking van het Britse Rijk betekende) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- De bron bevat minder bruikbare informatie voor onderzoeksvraag 1, want Riis wil vooral de armoede benadrukken / wil mensen ervan overtuigen dat de woonomstandigheden verbeterd moeten worden (waardoor de foto een vertekend beeld geeft) 1
- De bron bevat meer bruikbare informatie voor onderzoeksvraag 2, want door de duidelijk zichtbare armoede op de foto's / de verspreiding van het boek worden meer mensen bewust gemaakt van de slechte omstandigheden waarin veel Amerikaanse arbeiders leven 1

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De tekenaar geeft de kritiek weer dat door de Arbeidswet arbeidsters weliswaar beschermd worden, maar ook minder inkomsten krijgen, omdat zij minder lang kunnen werken (en daardoor minder salaris krijgen).

16 maximumscore 3

Uit het antwoord moet blijken dat:

- met het afbeelden van (een van de volgende): 1
  - de uitgemergelde ezel
  - de magere Germania in gescheurde kleren
  - de kapotte kar
  - de afgekloven wortel met de tekst 'schijnoverwinning'
  - de ezel die moeizaam vooruitkomt
- de Britten de boodschap willen overbrengen dat de oorlog het Duitse volk heeft uitgeput / dat Duitsland niet meer zo sterk is als in 1914 / dat een overwinning niet meer mogelijk is 1
- waarmee de Britten willen bereiken dat de Duitse troepen niet langer doorvechten / de wapens neerleggen / gedemoraliseerd worden (waardoor de Britse overwinning behaald kan worden) 1

Opmerking

Alleen als bij de eerste deelvraag een juiste boodschap wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

17 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door Duitsland als enige schuldige voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog aan te wijzen kon gerechtvaardigd worden dat Duitsland gestraft werd 1
- met bijvoorbeeld de bepaling dat Duitsland: 1
  - hoge herstelbetalingen moest doen.
  - (grondstofrijke) gebieden moest afstaan.
  - zijn leger moest ontbinden.

Vraag	Antwoord	Scores
<p>18 maximumscore 2</p>	<p>De juiste volgorde is: 5, 3, 4, 6, 1, 2</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>	
<p>19 maximumscore 2</p>	<p>Kern van een juist antwoord is: Met de invoering van een wisselkoers die voordelig was voor de Oost-Duitsers (omdat de Ostmark evenveel waard werd als de veel duurdere D-Mark), wilde de Duitse regering ervoor zorgen dat de Oost-Duitsers positief tegenover de hereniging met West-Duitsland stonden / dat de Oost-Duitse bevolking economisch ondersteund werd / dat de hereniging van Duitsland soepel zou gaan.</p>	
<p>20 maximumscore 4</p>	<p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De boodschap wijkt af van het buitenlands beleid van de nazi's, omdat in de poster Lebensraum / leefruimte in verband gebracht wordt met (de voormalige koloniën in) Afrika, terwijl de nazi's de nadruk leggen op het verenigen van Duitstalige gebieden / op het verkrijgen van Lebensraum in het oosten van Europa • De boodschap kan gebruikt worden om aanhangers te werven onder conservatieve Duitsers, omdat op de poster voormalige koloniën in Afrika worden getoond / omdat de vlag van het keizerrijk wordt getoond, waarmee de <i>Reichskolonialbund</i> verwijst naar de situatie vóór de Eerste Wereldoorlog / naar het keizerrijk 	<p>2</p> <p>2</p>
<p>21 maximumscore 3</p>	<p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met de foto kan de propagandaboodschap worden overgebracht dat het bondgenootschap tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie hecht is • Vijf jaar na de Tweede Wereldoorlog staan de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie tijdens de Koude Oorlog vijandig tegenover elkaar / is er geen sprake meer van een bondgenootschap tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, waardoor de Sovjetregering de boodschap in tegenspraak vindt met de nieuwe situatie 	<p>1</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De foto van burgers die schuilen voor bombardementen in een oud keldergewelf kan worden gebruikt als illustratie bij 'de verwoesting op niet eerder vertoonde schaal en de betrokkenheid van de burgerbevolking bij de oorlog', wat past bij moderne oorlogvoering.</p>	
23	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met het weergeven van (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – Willy Brandt met een (onschuldig) beertje / slechts één persoon / het ontbreken van soldaten in West-Berlijn, – de agressie / angst aan de oostkant van de Muur (of een voorbeeld daarvan), – de overdrijving van de dreiging door Walter Ulbricht door meerdere muren te bouwen, • geeft de tekenaar aan dat de uitleg van de regering van de DDR niet klopt, omdat de dreiging van het westen opgeblazen wordt / de muur in werkelijkheid bedoeld is om interne problemen in de DDR op te lossen (en niet tegen het westen gericht is) 	<p>2</p> <p>1</p>
<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als het oordeel juist wordt weergegeven, worden scorepunten toegekend aan passende verwijzingen naar de prent.</i></p>		
24	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verandering 1 kan met de advertentie wel ondersteund worden, omdat in een vrouwenblad voor stofzuigers werd geadverteerd, waaruit blijkt dat in huishoudens (moderne) apparaten hun intrede hadden gedaan / dat het toen interessant was voor bedrijven om te adverteren voor producten (wat past bij een consumptiemaatschappij) • Verandering 2 kan met de advertentie niet ondersteund worden, omdat de advertentie ervan uitgaat dat de vrouw stofzuigt (en niet de man) / dat de vrouw samen met haar man een stofzuiger koopt (waaruit niet blijkt dat de vrouw geëmancipeerd is) 	<p>2</p> <p>2</p>
25	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uit de opvatting dat de ideologieën van de politieke partijen geen antwoord meer geven op de vragen van de kiezers / de beginselen van de partijen verouderd zijn, blijkt dat kiezers zich niet meer laten leiden door de ideologie van de zuil (wat past bij ontzuiling) • Uit de opvatting dat de partijprogramma's op elkaar lijken, blijkt dat de grenzen tussen de zuilen beginnen te vervagen 	<p>2</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In de BRD werd de nadruk gelegd op de daaropvolgende deling, wat past bij de wens tot hereniging die toen nog werd nagestreefd door de regering • De DDR was een communistische staat / een satellietstaat van de Sovjet-Unie, waardoor het verslaan van de nationaalsocialisten door de communisten werd gepropageerd als een bevrijding 	<p>1</p> <p>1</p>
27	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kraakbeweging zet zich net als de provo's af tegen de bestaande orde • wat blijkt uit (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – de oproep tot verzet tegen autoriteiten als justitie en politie / tot oorlog tegen het gezag. – het verwijt dat de ontruiming is ingegeven door geld / het werk is van speculanten. – het verdedigen van het kraken als legitiem middel van verzet. 	<p>1</p> <p>1</p>
28	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gegeven 1 is te verklaren door een positieve visie op de multiculturele samenleving, waardoor het niet als probleem wordt gezien dat migranten hun moedertaal en cultuur behielden • Gegeven 2 is te verklaren vanuit een kritische visie op de multiculturele samenleving, waardoor lessen in de moedertaal werden gezien als belemmerend voor de integratie (en daarom niet meer door de overheid ondersteund moesten worden) 	<p>1</p> <p>1</p>
<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als een passende visie op de multiculturele samenleving wordt ondersteund door een juiste verklaring, wordt telkens 1 scorepunt toegekend.</i></p>		

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf.
Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 12 juli.

6 Bronvermeldingen

- bron 1   Bartolomé de las Casas, 1474-1566. A short account of the destruction of the Indies, Londen 1992, pag. 27
- bron 2   <http://doc.utwente.nl/86520/1/kerkhoff-totaal.pdf>, pag. 665-666
- bron 3   Sven Beckert, Katoen. De opkomst van de moderne wereldeconomie, Hollands Diep, Amsterdam 2016 (geraadpleegd via https://books.google.nl/books?id=4AfUCwAAQBAJ&pg=PT5&hl=nl&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false)
- bron 4   www.historyhome.co.uk/peel/chartism/macaulay.htm
- bron 5   <https://www.tenement.org/blog/todays-other-half/>
- bron 6   <https://www.geheugenvannederland.nl/nl/geheugen/view/s-talma?coll=ngvn&maxperpage=36&page=1&query=J+L+Jordaan+Vrouwenkiesrecht&identifier=IISG01%3AADV10582112>
- bron 7   https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN76855621X&PHYSID=PHYS_0001&DMDID=DMDLOG_0001
- bron 8   <https://digital.wolfsonian.org/WOLF073069/00001/citation>
- bron 9   Joost Rosendaal, De bevrijding in beeld; Van Neerpelt tot Wesel, 1944-1945, Nijmegen 2014, pag. 140
- bron 10   https://www.cvce.eu/en/obj/cartoon_by_behrendt_on_the_berlin_wall_september_1961-en-b937c320-ec7e-4bb1-b69f-52b152445405.html
- bron 11   <https://d66.nl/wp-content/uploads/2020/06/appel15091966.pdf>
- bron 12   <https://hdl.handle.net/10622/N30051002870563?locatt=view:level3>